

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

*The Nuanced
Religious
Personality of
Moshe
Rabbeinu*

Rabbi Josh Blass
יב' אדר תשס"ט • March 8, 2009

1) שמות פרק כז פסוק כ

וְאַתָּה תִצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת גַּר תָּמִיד:

2) שמות פרק לב פסוק לב

וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ:

3) שמות פרק ג פסוק א

וּמִ'שָׂה הָיָה רַ'עָה אֶת צֵ'אן יִתְרוֹ ח' תְּנוּ כִ' הֵן מִדְּוֹן וַיִּנְהַג אֶת הַצֵּ'אן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵ' אֶל הַר הָאֵל הַיָּם ח' רִבְהָ:

4) רש"י שמות פרק ג פסוק א

אחר המדבר - להתרחק מן הגזל שלא ירעו בשדות אחרים:

5) שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה ב

[ובמה הוא בוחנו במרעה צאן], בדיק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה שנא' (תהלים עח) ויקחהו ממכלאות צאן, מהו ממכלאות צאן כמו (בראשית ח) ויכלא הגשם, היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני, ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה, אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי, הה"ד (תהלים עח) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו, ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו כשהיה מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסית כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו אמר אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא עיף אתה הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך חייך אתה תרעה צאני ישראל, הוי ומשה היה רועה

6) שמות פרק ג

(ב) וַיִּבְרָא מִלֶּאֱךָ ה' אֱלֹהֵי בְּלַבַּת אִשׁ מִתּוֹךְ הַסִּנֶּה וַיִּבְרָא נְהַיָּה הַסִּנֶּה ב' עַר בְּאִשׁ וְהַסִּנֶּה אֵינְנוּ אֶפְלֹ: (ג) וַיִּ' אִמָּר מ' שָׂה אֶסְכָּה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ ל' א' יִבְעַר הַסִּנֶּה:

7) מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק ג

ר' יוסי הגלילי אומ' מפני מה נגלה הקב"ה משמי מרום והיה מדבר עם משה מהסנה מפני שהוא טהור שאין אומות העולם עושין אותו ע"ז. ר' אלי(י) עזר בן ערך אומר וכי מפני מה נגלה הקב"ה משמי מרום והיה מדבר עם משה בסנה והלא היה לך <יכול המקום שידבר מגבהי עולם> מארזי הלבנון ומראשי ההרים ומראשי הגבעות אלא השפיל הקב"ה את שכינתו

8) שמות פרק ג

(יא) וַיִּ' אִמָּר מ' שָׂה אֶל הָאֵל הַיָּם מִי אֲנִי כִי פִי אֶלְךָ אֶל פִּרְעֹה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: (יב) וַיִּ' אִמָּר פִי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְנָה לְךָ הָאוֹת פִי אֲנִי כִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרָיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֵל הַיָּם עַל הַיָּם הַזֶּה:

9) רש"י שמות פרק ג פסוק יב

ויאמר כי אהיה עמך - השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא, כי אם משלי, כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך, וכדאי אני להציל כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואיננו אוכל, כך תלך בשליחותי ואינך ניזוק.

10) משך חכמה שמות פרק ג

(יא) ויאמר משה (אל האלוקים) מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים). ויאמר כי אהיה עמך, וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון (את האלוקים) על ההר הזה. קישור הכתובים: כי משה היה עניו ונמוך בדעתו יותר מכל האדם, כאשר העיד עליו הכתוב (בהעלותך יב, ג). 'והוא, משה, עד שלא נדבר עמו, הוא משה משנדבר עמו', כמבואר בתורת כהנים ריש ויקרא - שלא זחה דעתו עליו. והוא ענין נשגב מבינת אדם, איך

יתכן כי לא יתפעל האדם משינוי הטבע שבידו להופכה כחומר חותם, ואין בנמצאים למעלה ממנו, שיהיה נמוך ושפל יותר מתינוק קטן?! אין זה רק מפני שגדלה השגתו באלקות פנים אל פנים, ודבוק תמיד באלוקים אמת, והוא בטל ממציאיותו האנושית כנר בפני האבוקה, ולפי ערך גדלו בהשגה באלקות, יודע הוא כי הוא אפס ואין. ואין הקב"ה משרה שכינתו רק על עניו ונמוך בדעתו, ולכן לא השרה שכינתו רק על הר סיני שהוא הנמוך וקטן מכל ההרים, וכמו שאמרו חז"ל בפרק ד' דמגילה (כט, א), עיין שם על קרא ד"למה תרצדון הרים גבנונים" (ההר חמד אלקים לשבתו, אף ה' ישכון לבטח" - תהלים סח, יז). ולכן אמר "כי אהיה עמך. "וזה" - מה שאתה עניו אמיתי בדעתך שאתה אומר לפני יודע תעלומות "מי אנכי וכו'" - "וזה לך האות (כי אנכי שלחתיך)". כי מענותותך יראו הכל שאתה מקושר באלוקות, והנך שליח מיוחד לי. מה שאתה עניו הוא סיבה "כי אנכי שלחתיך", כמו ש"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" - הנמוך מכולם, והבן!

11) משנה מסכת אבות פרק א משנה א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

12) Kedushas Levi on Pirkei Avos

13) ילקוט שמעוני תורה פרשת כי תשא

ויהי ברדת משה מן ההר מהיכן נטל משה קרני ההוד רבותינו אומרים מן המערה שנאמר והיה בעבור כבודי ושמתך וגו', רבי ברכיה אומר מן הלוחות, ארכן של לוחות ששה טפחים ורחבן ג' והיה משה מחזיק בב' טפחים והקב"ה בב' טפחים וב' טפחים ריוח באמצע משם נטל משה קרני ההוד: [רמז תז] רבי יהודה בר נחמן אמר כשמשך כתב את התורה נשתייר בקולמוס קימעה והעבירו על ראשו ומשם נעשו לו קרני ההוד. ומשה לא ידע כי קרן וגו' כל ההוד שנטל ממתן שכר אבל הקרן קיימת לו שנאמר קרנים מידו לו וגו', ומשה לא ידע כי קרן וגו' כל ההוד שנטל ממתן שכר אבל הקרן קיימת לו שנאמר קרנים מידו לו וגו',

14) תלמוד בבלי מסכת חולין דף פט עמוד א

אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם - אמר לפני +בראשית י"ח+ ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן - אמר +שמות ט"ז+ ונחנו מה,

15) Nefesh HaChaim – 3:13/14

16) שמות פרק מ

(לד) וַיִּכַּס הָעֶנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן: (לה) וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד פִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֶנָן וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן:

17) רש"י שמות פרק מ פסוק לה

ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד - וכתוב אחד אומר (במדבר ז פט) ובבא משה אל אהל מועד, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, כי שכן עליו הענן, אמור מעתה כל זמן שהיה עליו הענן לא היה יכול לבוא, נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו

18) תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כט עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו; כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני, נתיישרה דעתו.

Ba'al HaTurim and Oznayim L'Torah- Beginning of Tetzaveh(19)

רשב"ם שמות פרק יג

(יז) ויהי בשלח פרעה את העם - ונתכוון הק' להביאם לארץ כנען ולא רצה הק' להנחותם דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, דרך הוא ליכנס מיד בארץ כנען, ולכשיבאו לטורה מלחמות ארץ כנען יתנו ראש וישובו למצרים כמו שעשו כמה פעמים כדכת' הלא טוב לנו שוב מצרימה, נתנה ראש ונשובה מצרימה וגו', זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים:

21)אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרק יד פסוק יג

התיצבו וראו את ישועת ה' כי אתם לא תעשו מלחמה, רק תראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום. יש לתמוה, איך יירא מחנה גדול של שש מאות אלף איש מהרודפים אחריהם, ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בניהם? התשובה, כי המצרים היו אדונים לישראל, וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיך יוכל עתה להלחם עם אדוניו, והיו ישראל נרפים ואינם מלומדים למלחמה. הלא תראה כי עמלק בא בעם מועט, לולי תפלת משה היה חולש את ישראל. והשם לבדו שהוא עושה גדולות (איוב ה, ט) ולו נתכנו עלילות (ש"א ב, ג) סבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם בכנענים, עד שקם דור אחר דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה, כאשר הזכרתי בדברי משה בפ' ואלה שמות:

22) שמות פרק יד

(יג) וי' אמר מ' ש' א' אל ה'עם אל תי'ראו ה'ת'יצבו ו'ראו א'ת ישועת ה' א'שר י'עשה ל'כם היום כי א'שר ר'אתם א'ת מ'צרים היום ל'א ת'סיפו ל'רא'תם עוד עד עולם: (יד) ה' י'לחם ל'כם ו'אתם ת'חרישון: פ (טו) וי' אמר ה' א'ל מ' ש' מה ת'צעק א'לי ד'בר א'ל כ'ני י'ש'ראל ו'יסעו:

23) רש"י שמות פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי - למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך, כמו שנאמר להלן (ישעיה מה יא) על בני ועל פועל ידי תצוני:

24) רמב"ן שמות פרק ב

וישמע אלהים את נאקתם, ויזכור אלהים את בריתו, וירא אלהים, וידע אלהים, כי ידעתי את מכאוביו (להלן ג ז), כ' אע"פ שנשלם הזמן שנגזר עליהם לא היו ראויים להגאל, כמו שמפורש על ידי יחזקאל (יחזקאל כ ח), אלא מפני הצעקה קבל תפלתם ברחמיו: